

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5299/2021
07.09.2022. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., кога заступају пуномоћници син ББ из ... и Драгош Петрашиновић, адвокат из ..., против тужене ВВ из ..., коју заступа пуномоћник Зоран Цветковић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 334/21 од 20.05.2021. године, у седници одржаној 07.09.2022. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 334/21 од 20.05.2021. године и предмет враћа другостепеном суду, али другом већу, на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Крушевцу П 2473/17 од 26.10.2017. године, усвојен је тужбени захтев тужиоца и утврђено да је ништав уговор о доживотном издржавању који је закључен између сада покојног ГГ бившег из ..., као примаоца издржавања и ВВ из ... као даваоца издржавања, а који је оверен пред Општинским судом у Крушевцу дана 19.11.2007. године под бројем/..., и да не производи правно дејство, што је тужена дужна да призна и трпи. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име трошкова поступка плати износ од 93.900,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 626/18 од 23.08.2018. године, преиначена је првостепена пресуда тако што је одбијен овај тужбени захтев тужиоца.

Наведена пресуда је решењем Врховног касационог суда Рев 97/2019 од 03.09.2020. године укинута и предмет је враћен истом суду на поновно суђење.

У поновљеном поступку пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 334/21 од 20.05.2021. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда тако што је одбијен тужбени захтев тужиоца да се утврди да је уговор о доживотном издржавању закључен између сада покојног ГГ бившег из ..., као примаоца издржавања и ВВ из ... као даваоца издржавања, који је оверен пред Општинским судом у Крушевцу дана 19.11.2007. године под бројем/... ништав и да не производи правно дејство, што би тужена била дужна да призна и трпи. Обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 100.050,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 87/18), који се у овом поступку примењује на основу члана 506. став 2. истог закона, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија дозвољена на основу члана 403. став 2. тачка 2. ЗПП и да је основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужена је сестра тужиоца. Тужилац је Општинским судом у Крушевцу 27.10.2006. године поднео тужбу против сада покојног ГГ (оца странака), тражећи да се утврди да је по основу наслеђа иза покојне мајке, ДД власник са 1/6 дела непокретности: куће са спратом и поткровљем од тврдог материјала, једне чакмаре димензија 4,5 x 8,00 м, једне бачваре, две штале са ајатом и обором, две недовершене гараже са малом просторијом за оставу, једне ограде металне, све постојеће на кп. бр. .../... КО ..., уписане у лист непокретности бр. ... КО ... и кп. бр. .../..., њива 4 класе, површине 37,5 ари уписане у лист непокретности бр. ... КО ..., као и да се утврди да је власник 1/6 трактора, тракторске приколице ручне израде, аутомобилске приколице фабричке производње, једнообразног тракторског плуга и трокрилне тракторске дрљаче. Општински суд у Крушевцу је решењем П 1609/06 од 20.11.2006. године одредио привремену меру којом је ГГ забранио отуђење и оптерећење напред наведених ствари, одредио да ће привремена мера важити до правноснажног окончања тог поступка и да ће се спровести достављањем решења и уписом забране отуђења и оптерећења од стране суда. Поступак у овом предмету прекинут је решењем од 15.07.2010. године, због смрти ГГ. ГГ је са туженом закључио уговор о доживотном издржавању 19.11.2007. године, који је оверен од стране судије Општинског суда у Крушевцу у предмету ЗР 2571/07, којим је располагао покретним и непокретним стварима, чије отуђење и оптерећење му је било забрањено напред одређеном привременом мером, као и непокретним стварима, које нису биле његова својина, већ трећих лица. ГГ је умро 29.05.2010. године, а поступак расправљања његове заоставштине прекинут је и тужилац је упућен на парницу против тужене ради доказивања да уговор о доживотном издржавању од 19.11.2007. године нема правну важност и да је закључен противно забрани отуђења и оптерећења по привременој мери која је одређена решењем од 20.11.2006. године. Трактор регистарске ознаке ... и тракторска приколица ручне израде, регистарске ознаке, према извештају МУП РС ПУ Крушевац од 18.09.2017. године, воде се као власништво ДД.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, применом члана 194. Закона о наслеђивању и чл. 46., 47., 49., 51. и 52. Закона о облигационим односима (ЗОО) првостепени суд је усвојио захтев тужиоца и утврдио да је спорни уговор о доживотном издржавању ништав, налазећи да је отац странака спорним уговором о доживотном издржавању располагао делом имовине чије му је отуђење и оптерећење било забрањено одређеном привременом мером, те да непокретности које се налазе у Ко .., КО ... и КО ... нису могле бити предмет уговора о доживотном издржавању, јер у моменту закључења тог уговора нису биле власништво пок. ГГ, већ трећих лица, као и

трактор и тракторска приколица (ближе означена у уговору), која је била у власништву сада пок. ДД.

Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев тужиоца. По схватању другостепеног суда, спорни уговор о доживотном издржавању није ништав правни посао ни у односу на ствари којима је оцу странака било забрањено отуђење и оптерећење одређеном привременом мером, а ни у односу на ствари које нису биле његово власништво, закључујући да последица кршења забране отуђења није ништавост спорног уговора о доживотном издржавању, већ да сагласно члану 303. ставу 2. Закона о извршењу, који се примењивао у време када је одређена привремена мера, тужилац, у чију корист је привремена мера била одређена, има право да од лица које је било дужно да поштује забрану, захтева накнаду штете коју је претрпео због њеног непоштовања, као и да забрана отуђења и оптерећења одређена привременом мером није трајна. У односу на отуђење ствари које су својина трећих лица, другостепени суд је сматрао да тужилац није доказао да би на њима могао остварити нека права и да стога није активно легитимисан да тражи утврђење ништавости уговора у односу на те ствари, нити да је суд овлашћен да утврђује ништавост уговора у том делу без захтева лица која су уписана као власници на тим стварима, или лица која претендују на неко право на тим стварима, сматрајући да на ништавост правног посла по службеној дужности у смислу члана 109. став 1. ЗОО суд пази у парници између лица која имају правни интерес да се утврди његова ништавост и да им то даје активну легитимацију, коју тужилац нема у односу на ствари које су предмет спорног уговора о доживотном издржавању, а која су у својини трећих лица, а да покретне ствари, за које је тужилац тврдио да су биле својина мајке странака, нису идентификоване у спорном уговору о доживотном издржавању на начин како их је тужилац идентификовао у тужби.

Имајући у виду примедбе и налог ревизијског суда из решења Врховног касационог суда Рев 97/2019 од 03.09.2020. године, другостепени суд налази да у овој парници нису предлагани докази ради утврђења чињеница значајних за утврђење да ли је мајка тужиоца имала удео у стицању брачне заједнице са примаоцем издржавања из ове парнице, нити за утврђивање чињенице да је тужилац имао допринос у том стицању као члан породичне заједнице, због чега те чињенице не би могао да утврђује ни уколико би отворио распараву пред другостепеним судом у смислу чланова 383. став 3. и 372, у вези члана 12. ЗПП. Из изнетих разлога закључује да решавање претходног правног питања није могуће и да ће након окончања парнице П 547/10 по тужби ради утврђивања својинских удела на спорним непокретностима, тужилац поново моћи да покрене парницу за утврђивање ништавости уговора о доживотном издржавању, услед чега налази да је тужба у овој правној ствари преурађена.

Такав закључак и правно становиште другостепеног суда не може се прихватити. По оцени Врховног касационог суда основани су ревизијски наводи тужиоца да је због погрешне примене материјалног права од стране другостепеног суда чињенично стање остало непотпуно и погрешно утврђено.

Према члану 194. став 1. Закона о наслеђивању уговором о доживотном издржавању обавезује се прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани, док је ставом 2. истог члана

прописано да прималац издржавања уговором може обухватити само ствари или права постојећа у тренутку закључења уговора.

Чланом 103. ставом 1. ЗОО прописано је да уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго. Чланом 109. ставом 1. истог закона прописано је да на ништавост суд пази по службеној дужности и на њу се може позивати свако заинтересовано лице.

Тужилац поднетом тужбом захтева да се утврди да је ништав спорни уговор о доживотном издржавању, заснован на чињеничним наводима да је отац странака, као прималац издржавања, располагао непокретним и покретним стварима које нису биле његово власништво, те да је супротно забрани одређеном привременом мером располагао тим стварима. Тужилац је тврдио да део ствари које су обухваћене спорним уговором о доживотном издржавању представљају заједничку имовину родитеља странака и да је тужилац имао допринос у том стицању као члан породичне заједнице, због чега отац странака није могао да спорним уговором о доживотном издржавању располаже делом који припада његовој супрузи, мајци странака и његовим уделом у стицању те имовине. У вези са тим, тужилац је покренуо и парнични поступак против оца странака у предмету П 547/10 (раније П 1609/06) код Основног суда у Крушевцу, тражећи да се утврди да има право својине на тим стварима по основу наслеђа иза покојне мајке странака и по основу његовог доприноса у стицању заједничке имовине у опредељеним уделима и одлука у наведеној парници представља претходно питање за предметни поступак. Међутим, како је та парница у прекиду због смрти ГГ и како се због тога овај поступак не може прекинути (јер закон не прописује такву могућност), то је било потребно да другостепени суд као одлучне чињенице утврди да ли покретне и непокретне ствари које су обухваћене спорним уговором о доживотном издржавању представљају заједничку имовину родитеља странака и тужиоца као члана породичне заједнице у предметној парници као део чињеничног основа, јер од тога зависи одлука о тужбеном захтеву.

У прилог својих тврдњи тужилац је у тужби и у току парнице приложио списима предмета писане доказе, предлагао саслушање странака у поступку, као у увид у списе предмета који су здружени предметним списима. С тим у вези, према одредби члана 8. ЗПП суд одлучује по свом уверењу, на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа засебно, свих доказа као целине и на основу резултата целокупног поступка, које ће чињенице да узме као доказане, док је одредбом члана 12. став 1. ЗПП прописано да ако одлука зависи од претходног решења питања да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донео одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), суд може сам да реши то питање ако посебним прописима није другачије предвиђено.

Међутим, у поновном поступку одлучивања другостепени суд је без отварања расправе констатовао да решавање претходног питања није могуће, при том ценећи уопштено квалитет и квантитет предложених доказних средстава и закључио да је тужба у овој правној ствари преурађена. На тај начин изостало је утврђење свих битних чињеница од којих зависи одлука о захтеву за утврђење ништавости спорног уговора о доживотном издржавању, јер је ради правилне примене материјалног права пропустио да утврди да ли су спорним уговором о доживотном издржавању обухваћене и ствари које су заједничка имовина родитеља странака и тужиоца као

члана породичног домаћинства, у ком случају отац странака није могао располагати спорним уговором о доживотном издржавању делом своје супруге, мајке тужених, односно тужиоца и у том делу би уговор био ништав, сходно члану 103. ЗОО, а у вези са чланом 174. Породичног закона.

Како због погрешне примене материјалног права чињенично стање није потпуно утврђено, то је побијана одлука укинута и предмет враћен другостепеном суду на поновно одлучивање о жалби тужене. Тај суд ће, ради правилне примене материјалног права, као претходно правно питање утврдити да ли су спорним уговором о доживотном издржавању обухваћене и ствари које су заједничка имовина родитеља странака и тужиоца, јер од тога зависи пуноважност дела спорног уговора о доживотном издржавању у односу на те ствари. Након што утврди наведено, другостепени суд ће ценити да ли је и у ком делу спорни уговор о доживотном издржавању ништав правни посао.

Како је Врховни касациони суд у свом решењу Рев 97/2019 од 03.09.2020. године већ налагао другостепеном суду, односно већу које је поступало у овој правној ствари шта треба да утврди и којим одредбама материјалног права да се руководи, а по ком налогу оно није поступило, због тога је поновним укидањем побијане одлуке одлучено да се предмет врати на поновно суђење другом већу.

Укинута је и одлука о трошковима поступка по жалби, јер зависи од исхода поступка по жалби.

На основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић